

Јорданчо Секуловски

Fabrice Midal,
Quel bouddhisme pour l'occident?
 Editions du Seuil, Paris, 2006.

Jordanço Sekulovski

Fabrice Midal,
Quel bouddhisme pour l'occident?
 Editions du Seuil, Paris, 2006.

Со сигурност можеме да констатираме дека будистичката мисла веќе со децении, полека но сигурно, се вкоренува на европско тло. Таа не само што е една од духовните сили кои ѝ се нудат на Европа, туку е длабоко вплотена во европската свест. Оттука, се поставува прашањето: дали и каков будизам му е потребен на Западот? Прашањето според својата содржина е навидум беспредметно, но според својата тежина е суштинско во дадениот социо-историски контекст.

Според Мидал, приказната започнува лошо. Уште од самиот почеток оваа духовна традиција е претставена во лошо светло, без да се води сметка за различноста и генијалноста на будистичката идеја. Редукционистичкиот пристап при елаборацијата на будистичката мисловна традиција не е ништо повеќе од редуцирање на истата на една рационалистичка философија, конформирана на највулгарен начин на потребите на современиот Европеец!

Голем број социолози предупредуваат на начинот на кој будизмот учествува во определбата на индивидуата која се обидува набрзина да закрпи некаква, каква било, религиозна доктрина. Како пример,

Me siguri mund të konstatojmë se mendimi budist tashmë me dekada, ngadalë, por me një siguri po lëshon rrënjë në truallin evropian. Ai jo vetëm që nuk është njeri nga forcat shpirtërore që i ofrohen Evropës, por është edhe thellësisht i ndërthurur në vetëdijen Evropiane. Së këndejmi shtrohet pyetja: a i duhet dhe çfarë budizmi i duhet perëndimit? Pyetja për nga përmbajtja e vet në shikim të parë është e parëndësishme, por për nga pesha e vet është qenësore në kontekstin e dhënë socio-historik.

Sipas Midalit tregimi fillon keq. Që nga fillimi kjo traditë shpirtërore është prezantuar në një pamje të keqe, pa mbajtur llogari për vjetërsinë dhe gjenialitetin e idesë budiste. Qasja reduksioniste gjatë elaborimit të traditës mendore budiste nuk është asgjë më tepër përveç se një redukim i të njëjtës në një filozofi racionaliste të komformuar në mënyrën më vulgare për nevojat e evropianit bashkëkohor!

Një numër i madh sociologësh na tërheqin vërejtjen për mënyrën me të cilën budizmi merr pjesë në përcaktimin e individit që përpiket ta arnojë shpejt e shpejt njëfarë, çfarë do qoftë, doktrine religjioze. Si shembull autori na

авторот ни ја посочува употребата на терминот *зен*, кој е преземен од јапонската будистичка традиција. Постои инвазија на производи што се нудат како *зен* – почнувајќи од кремове за усни, млечни и месни производи, па сè до банкарски и интернет услуги – насекаде го среќаваме зборот *зен*, кој во најупростена смисла означува смиреност, опуштеност. Нема повеќе стрес при реализацијата на секојдневните задачи, должности и задоволства.

Станува збор за прогресивна денатурализација на терминот *зен*. Сепак, според Мидал, навлегувањето на *зен* во секојдневна употреба може да биде плодно. Сведоци сме на незадоволството на сè повеќе генерации млади студенти од ограниченоста на теориските знаења со кои се стекнуваат, без можност истите да ги вложат во сопствената егзистенција, заплеткани во авантуризмот на модерноста, човечки суштества во потрага по духовен извор, мажи и жени кои настојуваат порадикално да го трансформираат современото западно општество, притоа обидувајќи се да живеат поавтентично. Затоа, не смееме да забораваме дека будизмот којшто денес се вкоренува на Западот не е религија, туку, пред сè, начин одново да се испита сопственото постоење.

Во таа насока, според Мидал, зборот будизам е лошо избран, бидејќи во неговата идеја и практика не е содржано ништо од она што означува еден „-изам“. Мидал нè потсетува на еден *зен* мајстор кој им повторува на своите западни следбеници да не се обидуваат да ги имитираат Јапонците, туку да ги постават основите на еден будизам кој би бил својствен на Западот. Објаснува дека будизмот е роден во Индија, потоа пристигнува во Кина под името *чан*, дури потоа во Јапонија каде што се трансформира во *зен*, поминувајќи еден пат на трансформација и адаптација.

вè нè пах пèрдоримин е термит *зен* i cili èshtë marrë nga tradita budiste japoneze. Ka një invazion prodhimesh që ofrohen si *zen* – duke filluar prej kremave për buzë, prodhimëve qumështore dhe atyre të mishit e deri te shërbime bankare dhe të internetit – gjithkund e hasim fjalën *zen* e cila në kuptimin më të thjeshtësuar do të thotë qetësim, lirim shpirti. Nuk ka më stres gjatë realizimit të detyrave, obligimeve dhe kënaqësive të përditshme.

Bëhet fjalë për denaturalizim progresiv të termit *zen*. Megjithatë, sipas Midalit depërtimi i zenit në përdorim të përditshëm mund të jetë i frytshëm. Jemi të dëshmitarë të pakënaqësisë të shumë brezave studentësh të rinj nga marrja e kufizuar e dijeve teorike, pa pamundësi që këto t'i venë në disponim për ekzistencën personale, të ngatërruar në aventurizmin e modernitetit, qenie njerëzore në kërkim të burimit shpirtëror, burra dhe gra që orvaten me vendosmëri në mënyrë më radikale ta transformojnë shoqërinë bashkëkohore perëndimore duke u munduar me këtë rast të jetojnë në mënyrë më autentike. Prandaj, nuk guxojmë të harrojmë se budizmi i cili sot po lëshon rrënjë në perëndim nuk është religjion, por, para së gjithash mënyrë që sërishmi të hulumtohet ekzistimi vetanak.

Në këtë drejtim, sipas Midalit, fjala budizëm është zgjedhur keq sepse në idenë dhe praktikën e saj nuk ka asgjë që përmban nga ajo që paraqet një “izëm”. Modali na e përkujton një *zen* mjeshtër i cili ua përsërit ithtarëve të vet perëndimorë të mos orvaten t'i imitojnë japonezët, por t'i vendosin themelet e një budizmi i cili do të ishte karakteristik për perëndimin. Ai shpjegon se budizmi ka lindur në Indi, pastaj arrin në Kinë me emrin *čan*, e madje më vonë në Japoni, ku transformohet në *zen* duke kaluar një udhë të transformimit dhe adaptimit.

Делото *Quel bouddhisme pour l'occident?* има за цел, пред сè, да ја претстави оваа стара традиција, издвојувајќи ги нејзините фундаментални точки, без и најмал обид да ја критикува.

Да се одговори на прашањето каков будизам му е потребен на Западот не е воопшто лесно, но таа задача е воедно суштинска потреба. Таа имплицира издвојување на културните аспекти врзани за дадениот историски и географски контекст, за да се надмине традиционалниот сомнеж и недоразбирање во западната духовна традиција, бидејќи будизмот се смета како традиција која е туѓа за нашите веќе воспоставени категории на мислење.

Vepra Quel bouddhisme pour l'occidente? ka për qëllim, para së gjithash, ta paraqesë këtë traditë të vjetër duke i ndarë pikat e saj fundamentale, pa përpjekjen as edhe më të vogël ta kritikojë.

Që t'i jepet përgjigje pyetjes çfarë budizmi i duhet perëndimit nuk është aspak e lehtë, por kjo detyrë njëherësh është nevojë thelbësore. Ajo implikon ndarje të aspekteve kulturore të lidhura me kontekstin e dhënë historik e gjeografik, që të tejkalohet dyshim tradicional dhe keqkuptimi në traditën shpirtërore perëndimore, sepse budizmi konsiderohet si traditë e cila është e huaj për kategoritë tona tashmë të vendosura të mendimit.

Përkthim: Lindita Ahmeti